

Jónás könyve

Parti Nagy Lajos: *Fülkefor és vidéke*

PUCHER BÁLINT

Parti Nagynak az utóbbi időben néhány más, ismert irodalmi személyiséghez hasonlóan megnőtt a közéleti szerepvállalása. Megjelent kormánydöntést ellenző tüntetésen, januárban letiltatta szövegeinek a közrádióban történő sugárzását – példáját követte Závada Pál is – politikai, közéleti tartalmú szatíráit pedig tavaly április óta publikálja rendszeresen az *Élet és Irodalomban Magyar mesék* címmel. Ennek a szériának az első évada jelent meg nemrégén kötetként.

A szövegeket műfajukat tekintve a novella, karcolat, tárcza zsánerek határvidékére lehet elhelyezni, egyesek rendelkeznek cselekménnyel, másokban csak utalásokat lehet találni publicitást kapott eseményekre. Általánosságban jellemző a mesék szófordulatainak, motívumainak, a folklór elemeinek a felhasználása, valamint a rájátszás az archaikus nyelvre. A szövegek nyelvezete viszont nem marad meg a régies nyelv keretein belül, a napjainkban divatos kifejezéseket, idegen szavakat is magába olvasztja, egyfajta időtlen, szintetizáló szókészletet kialakítva. Ha precíz akarunk lenni, akkor azt kell mondani, hogy ezzel még nem ért véget a *Fülkefor* szókészletének kialakítása, mivel olyan kifejezésekkel lehet találkozni a szövegekben, amelyek nem is léteznek PNL írásain kívül. Néha csak a szavak írásmódját változtatta meg – „öszvehúzza”, „kibírgya” – néha olyan elferdítéseket, összevonásokat eszközölt, amelyek ezen is túlmutatnak: „Azt a lesrefutamodványi bírómajmolódását a sok kónnak.” Ez a Parti Nagyul

beszél magyartöbbszire működőképes, szórakoztató, izgalmas, néha azonban úgy gondolom, átesett vele a ló túloldalára, és a „nyelvújítás” időnként már nehezessé teszi az olvasást: „Egyszer volt, hol nem volt, avót, hogy nem úgy vót. Nem vót éhes az pár tucat borsodi elkövető, ki fő nem kerekedett a mínusz 12 fokba Budapestre az országgyűlés elejbe, demonstrálni, hogy se reménye, se türelme, csak az éhes hasa, meg az éhes gyereke, s van ehő pár millió. Nincs!!! Mer a magyar ember úgy van a nemzeti együttműködésvel, hogyha keves jut néki, ami elképzelhetetlen, hát inkább öszvehúzza magát, de nem panaszkodik.” (*Döbrögi kenyere*) A nyelvhasználat szempontjából a legjobb pillanata az írásoknak azok, amikor egymástól távoli jelentésű fogalmakat kapcsol össze egy expresszió: „Akkó öszveültek az okosok, tanakodtak *vorksopszám*”, vagy a „Szodoma non koronat!”.

Lássuk, hogy a szövegek miről, hogyan fogalmaznak meg állításokat. A témájukat adó valós vagy fiktív események általában igen abszurd megvilágításba kerülnek, aminek a célja parodizálás, kritika kifejtése. Ennek tárgyát nagyrészt a politikai arrogancia és annak szövődményei, valamint a főként jobboldali fórumokon érezhető közhangulat megnyilvánulásai jelentik. Így pellengérré kerülnek az elmúlt évek fontosabb kormányzati lépései a visszamenőleges törvényalkotástól kezdve, az EU-val szembeni erőfitogtatáson keresztül, a bulvárkacsából a doktori címfosztásig jutott plágiumvádig sok minden. A szerző olyan hangnemben ír ezekről az eseményekről, jelenségekről, ami nem akarja az olvasóba sulykolni a véleményét, nem ítélezik hangsúlyosan, hanem higgadtan ironizál, mutat rá megannyi problémára. Ahhoz hasonló mentalitással, amivel például Örkény és Kafka prózájában, vagy Buñuel és Jancsó időskori filmjeiben lehet találkozni. A tárcák rokonságot mutatnak bizonyos blogok – mint például a *Vastagbőr* vagy az *Örülünk, Vincent?* – és nyomtatott vagy online folyóiratok – *Hírszerző*, *Magyar Narancs* – egyes publicisztikai cikkeivel. Elsősorban a problémákkal, a pozitívumok hiányával foglalkoznak, talán felháborodást fejeznek ki a leginkább, de nem kívánnak iránymutatást adni. Így azt nehéz lenne leírni, hogy milyen elképzelés körvonalazódik PNL írásaiból az állam vagy egy kormány működését illetően, viszont amit elítél, azt lehetséges. Magam olyan dolgokra következtettem, mint a politikai marketing, a kettős mérce, a centralizált döntéshozatal, a szervilizmus, a jogállamiság gyengítése, a kirekesztés, a romantikus történelemszemlélet. A Lomnici-ügy kapcsán – amikor az egykori főbíróét ésszerű ok nélkül retusálták ki a köztévé hírműsorában, majd a retusálatlan felvételt töltötték fel a netes videótárba – írt darabban szinte tételesen sorolja fel, mi nem tetszik a rendszerben: „Hanem ez egy szervezett bujtány vót, bűnbanda, de vágóstu, szerkesztőstu, reporterestu. Mer egy biztos, űköt ember

nem utasította félsztül félszig se föntrű, se lentrű, ilyen erkölcsileg nem es fordúhatott elő a magyar közszógalatba, hogy odaszólás meg hasonló. [...] Mer ez a tempó eddigelé nem vót ám szokásba a Kárpátok meg I. Fülkefor alatt! Mer sohse retusállották ám magik alá a magyarok önkéntes magánnyugdíját, miképpen nem retusáltak ki a közmédiábúl nyócszáz embert, nem a jogállambúl a jogot, buktábúl a lekvárt, nem retusáták ki az alkotmánybírószágbú a függetlenséget, a nemzetbű a szegényt, a cigányt, zsidót, liberálist, meleget, nem retusáták ki az ép ész a magáhó való észből, nem, nem sose halunk meg. Előre, tus!" (*Előre, tus!*)

A kritikai meglátások szempontjából is jól sikerültek azok a darabok, amelyek egymástól távol álló jelenségeket kapcsoltak össze. Mint például a *Klubrádió ki a lukból*, amely azzal játszott el, hogy milyen lett volna, ha egy kormánykritikus médiumot a nemzeti konzultációhoz hasonló népszavazással szüntetnek meg. Erősebbek azok a művek is, amelyekben a fikció nagyobb szerepet kap a realitáshoz képest, és inkább történetet formálnak a hírekből, ahelyett, hogy csak „kommentálnák” őket. Ezeken belül különösen elnyerték a tetszésemet a teljesen fiktívek, mint például a *Cseh mese*. Ez egy nyilvánvalóan Kafkának szánt hommage, amelyben nemcsak a főszereplő, a király változik bogárrá, hanem vele együtt az egész sleppje. Viszont az aktuálitásoktól való elszakadás negatív hatással is járhat, ugyanis túl általánossá teheti az írásokat, ilyen például *A fülkeforság szárbaszökése* című opusz. Ugyan található benne utalások hírekre, a fő vonalat mégis az az ironizálás képviseli, hogy a jelenleg regnáló kormány által hangoztatott elvek szerint kezdenek el élni az állampolgárok, és „a mondott agyak eleje azt es tutta, amit a kerál nem es gondút. Illetve gondút, de nem monta. Ellenbe ki lehetött következtetni. Minden stallumhó ez köllött, a magáhó való empátia. Ki NER ma, evvót a kérdés.” Ebből akár el lehetne jutni valamiféle általános rendszerkritikáig, azonban ez nem történik meg, és inkább csak a centralizáltság, a politikai szlogenek feletti gúnyt lehet érezni. Kritikai észrevételek szempontjából ezek adják a kötet gyengébb darabjait, a konkrétumokat mellőző, időnként liberális szemszögű előítéleteket is felmutató, a tárgyukat általánosságban kifigurázó fricskák.

Parti Nagy a *Fülkefor* megjelenése óta folytatta publicisztikai írásainak közlését az *Élet és Irodalomban*, így felmerülhet a kérdés, hogy mi volt a cél azzal, hogy az első év anyagát kronologikus sorrendben kötetté szerkesztették (a teljes anyag hozzáférhető kis eltérésekkel az *ÉS* online oldalán). Más oldalról megközelítve, ez az 53 írás eredményez-e olyan nagyobb egységet, netán más minőséget, ami indokoltá teszi a könyvformát. Egyik oldalon ott van a praktikusság, rendszerezettség, gyakorlati szempontból az olvasótábor növelése, másikon a viszonylag rövid terjedelem, személyes ízlésem szerint a közép-szerű fricskák és a remeklések között hullámgörbét író színvonal és

egy megválaszolhatatlan kérdés, hogy akkor is megjelentek volna könyv alakban ezek az írások, ha nem egy Parti Nagyhoz hasonló elismertségű név jegyzi őket. Ezek mellett pedig, hogy a kötet bizonyos értelemben a fraktálokhoz hasonlít, amelyeknek a nagy egységei megismétlik a kicsiket: a szövegek összességükben nem fejeznek ki igazán mást és máshogy, mint egyenként. Egy inkább liberális felfogású értelmiségi fanyar humorú kommentárjai, tiltakozásai, sóhajai egy kormányciklus félidejében. Politikai zsákmányszerzések után, a célul kitűzött, általános életszínvonal-emelkedés előtt. Bizonyos értelemben morális értéket is lehet tulajdonítani Parti Nagy Lajos magatartásának – „bátran szólhassak s mint rossz gégéből telik” – de nem biztos, hogy a *Magyar mesék* egy év után megérték a könyvkiadásra. (Hosszas őrlődés utáni zárszó.) A *Fülkefor és vidéke* az aktuálpolitikára adott reakcióként betölti a „küldetését”, azonban hosszú távon, úgy vélem, nagy a veszély, hogy feledésbe fog merülni.

(Magvető, Budapest, 2012)

